

# **КШИШТОФ БОРУН COGITO, ERGO SUM...**

Превод от полски: [Неизвестен], 1970

[chitanka.info](http://chitanka.info)

Камъните сякаш оживяват... Растат, набъбват, спойките се разпукват... Белите стиролитови спойки... Нещо неудържимо ме тегли да се дръпна, да изтичам нагоре по стъпалата, да избягам от това, което е пред мен, около мен, но не мога да надвия парализирания ме страх.

Блесна светкавица. И вече я няма нито набъбващата стена, нито мрачния коридор, нито овъглените стъпала... Сега разбирам, че е било сън, и чувствавам голямо облекчение.

Мъчителен, кошмарен сън — повтарящ се натрапчиво още от детинство. Скърцащи стъпала, които водят в мазе. В мрака се появява тъмна опушена стена. Там, където мазилката е олющена, прозират големи грапави камъни — основите на нашата къща. Зад себе си чувам шум от стъпки, рязко изскърцване на ръждясали панти и ме обгръща непрогледен мрак. После стъпките се отдалечават и настъпва тишина. Угнетяваща, изпълнена със страх и безсилна злоба. Само няколко скока и бих преодолял отделящите ме от вратата стъпала и светлината ще се върне. Но знам, че е безсмислено — Михаил, скрит в коридора, само това чака, за да заключи вратата.

Винаги съм се страхувал от нашето тъмно мазе, но винаги успявах да надвия страха си, когато слизах като дете долу за картофи или въглища... Така беше наяве.

Но в сънищата е съвсем иначе. В сънищата сякаш се съсредоточавах всички опасения и страхове, които съзнанието не допускаше наяве. Озлобен на Михаил, изтичвах обикновено след него нагоре по стръмните стъпала и в безсилна ярост удрях с юмруци заключената врата. После идваше страхът. Всяка секунда се усилваше. Мускулите ми отслабяха от този непреодолим страх... Чувствах, че то се приближава, макар че никога не можех да определя какво е и откъде ще дойде...

Винаги едно и също: зимникът, заключената врата, парализиращият страх, от който се освобождавах чак след като се събудех.

И сега е същото. Не. Като че ли е същото и все пак не е. Набъбналата извита стена... Май се появява за първи път. Каква е тази стена? Бели стиролитови спойки... Отде се е взел този стиролит в зимника? Такива неща се случват само в сънищата.

Светкавица. Колко тъмно стана. Нима ще има буря? Странно. Абсолютна тъмнина — даже прозорчето не се вижда. Пред очите ми

играят милиарди искри, някакви тъмни и светли петна, изменящи се непрестанно по цвят и форма.

Пак светкавица. Една, втора, трета... После пак тъмнина. Непроницаема. Отворени ли са ми очите? Странно, не съм в състояние да определя. Мърдам клепачите, но не ги усещам. Как ме сърби десният крак! Искам да се почеша. Май успях да сгъна крака си, сега протягам ръка към него... Макар че... не съм сигурен. Може би сетивата ми не действуват?

А може би аз все още спя? Може ли човек да сънува, че спи?

Светкавица. Но този път по-продължителна. После две къси... Осветиха стената. Каква стена? Помня много добре, че се канех да си лягам, когато позвъни Анка и каза, че в „С-4“ налягането се покачва... Целия следобед работихме и всичко беше в ред. Реакцията затихваше. Както винаги, при резонансните честоти. След позвъняването на Анка се облякох и веднага тръгнах за лабораторията...

Пак светкавици. Две. Къса и дълга. Като буквата „а“ от Морзовата азбука. Само че едва ли са сигнали.

Къде съм? В лабораторията? Каква е тази бяла стена? В къщи няма такава стена... Впрочем не си спомням да съм се връщал в къщи. Не знам дори как свърши опитът... Светкавица. Пак дълга. И три къси. Като буквата „б“. Нима наистина са сигнали? Кому е притрябвало да сигнализира по морза? И защо? Пак светкавици. Предават азбуката. Що за забавление? Може да е съседското момче...

Светкавиците следват една след друга. „Е“ и „ж“. Почват да ме нервират. Нима съм длъжен да гледам тях светкавици? Защо не мога да си закрия очите с ръка? Защо не знам какво става с ръцете ми? Може да съм се парализирал? Може би съм в болницата?

Май че почвам да си припомням. Набъбналата стена... Не е зимникът, а лабораторията. Белите стиролитови спойки... И викът. Да. Беше викът на Анка.

Но после? Какво стана после?

През цялото време сигнализират... Ето „ю“, а сега „я“. Най-сетне азбуката свърши. Не. Пак започват.

„Б... Р... А... Ц... К... И...“

Мен викат.

„ГОВОРИ СКРИНА.“

Скрина? Защо скрина?

„АКО СИ РАЗБРАЛ СИГНАЛИТЕ, КАЖИ СУМАТА ОТ ПЪРВИТЕ ПЕТ ПРОСТИ ЧИСЛА.“

Какво означава това? Отде накъде ще ме карат да смятам? Първите прости числа... 2, 3, 5, 7, 11. Две плюс три е пет, плюс пет е десет, плюс седем е седемнадесет, плюс единадесет прави двадесет и осем.

Пак светкавици.

„ВСИЧКО Е НАРЕД. УСПЯХМЕ ДА ВЛЕЗЕМ В КОНТАКТ С ТЕБ НАПРАВО ЧРЕЗ КОРАТА НА МОЗЪКА. ОПИТАЙ ДА РАЗДВИЖИШ ЛЯВАТА СИ РЪКА.“

Какво означава това? Контакт чрез кората? Нима тези светкавици са дразнения на кората на мозъка? Но защо? Нима съм се парализирал? Но нали Скрината ме кара да движа ръката си??...

Раздвижих я. Нищо не чувствавам.

Пак сигнализируют.

„ДОБРЕ. СЕГА ЛЯВАТА.“

Опитвам, но нищо не усещам.

„МОЖЕШ ДА ПРЕДАВАШ. ЗАПОМНИ: ДЯСНАТА РЪКА Е ТОЧКА, ЛЯВАТА ТИРЕ. ДОСТАТЪЧНО Е ДА РАЗМЪРДАШ ПРЪСТИТЕ СИ.“

Нищо не разбирам. Макар че... Ама да! Загубил съм слуха си и способността да говоря. Нима наистина не мога да говоря? А те отде знаят? Та аз не съм се опитвал.

— Скрината!

Нищо не чувам. Не чувам собствения си глас... Въобще казах ли нещо? Не знам. Нищо не знам и не чувствавам.

Те предадоха, че поддържат връзка с мен чрез кората. Може да съм загубил способността да възприемам сигнали със сетивата. Затова не чувствавам дори и болка. Навярно използват електрически дразнители. Светкавиците. Вероятно въздействуват непосредствено на зрителния център. А Скрината ми нареди да събирам числа, за да може с електроенцефалографа да установи способен ли съм да разсъждавам. Все пак любопитно е, че мога да си движа ръцете. Само че наистина ли си движа ръцете? Дясната — точка, лявата — тире. Мога да ги попитам.

„КАКВО СЕ Е СЛУЧИЛО С МЕН?“

„ПОЛОЖЕНИЕТО ТИ Е ЛОШО. ИМАМЕ КОНТАКТ С ТЕБ САМО ЧРЕЗ КОРАТА. МНОГО ЛИ ТЕ УМОРЯВА СИГНАЛИЗАЦИЯТА?“

Какво го увъртат? Защо не ми кажат направо?

„СКРИНА, КАЖИ МИ ИСТИНАТА: КАКВО СЕ СЛУЧИ С АНКА?“

Защо мълчат? Може би Анка е загинала и се боят да ми отговорят... Нейният вик...

„ЗАГИНА ЛИ?“

Пак светкавици: точка, точка, тире, точка, тире. Главата ми се замайва, също като че ли съм пил вино... Какво казват?... Май съм заспал. Пак светкавици.

„ЗЛЕ ЛИ СЕ ЧУВСТВУВАШ?“

„БЯХ ЗАСПАЛ.“

„ВРЕМЕННО ЗАГУБВАНЕ НА СЪЗНАНИЕТО. НЕДОСТИГ НА КИСЛОРОД. ПОМЪЧИ СЕ ДА СИ СПОМНИШ МОМЕНТА ПРЕДИ ЕКСПЛОЗИЯТА.“

Излиза, че наистина е имало експлозия... Анка ми позвъни, че в „С-4“ се покачва налягането. Отидох в лабораторията. Помня още, че Анка стоеше пред контролното прозорче. А аз? Май отидох до командното табло... Но какво беше после?

„СТОЯХ ДО ТАБЛОТО. ПО-НАТАТЪК НЕ СИ СПОМНЯМ.“

„СПОМНИ СИ КАКВО ВИДЯ НА ТАБЛОТО?“

Третия екран... Да, гледах третия екран. Нещо ме порази... Но какво? Анка стоеше пред прозорчето... Там нещо блесна оранжева... после жълта... и бяла ослепителна светлина... Верижната реакция продължаваше... Помня, че измених фазата... Не. Фазата беше вече изменена. Анка? Не. Сега си спомних. Пръв аз забелязах... И казах, че се страхувам да не затихне резонансът... съставната ен-лямбда... Да, сега си припомням. Анка каза, че се опитала да увеличи мощността на съставната ен-лямбда. Мислела, че е прекалено ниска. А нали бях й казал...

Двадесет и седем сполучливи опита... Този беше двадесет и осмият. Нима Скалски е бил прав, като твърдеше, че при определени условия може да бъде нарушена стабилността и процесът да се развие в обратна посока?

Сега разбирам тревогата на Скрината. Ако вместо неутрализация на ядрения заряд става експлозия...

Шест години работа и всичко напразно...

Напразно ли? Та това просто беше грешка на Анка. На Анка ли? Може аз да съм допуснал някаква грешка?

Какво правех пред таблото? Сега разбирам защо е толкова важно да си спомня.

Пак ме кара на сън. Защо Скрината ме измъчва? Не може ли да почака, докато ми стане по-добре. Докато отново почна да говоря и чувам.

А може би аз никога вече няма да чувам и да виждам? Може от момента на взрива да са минали няколко месеца? Може би през цялото време съм бил в безсъзнание?

Скрината сам няма да се справи... А може би не е възможно повече да чакат?

Ако успеем да разширим радиуса на резонансното поле до няколко хиляди километра, няма да съществува вече никаква опасност от ядрена война. Не ще избухне нито един снаряд. Но ако стабилността на процеса в резултат на действието на някакви неизвестни фактори се нарушава и настъпва изменение на фазата... Камерата не е издържала експлозията... Това означава, че за освобождаване на енергията не е нужна критична маса... Даже милиграмов заряд...

Разбирам опасенията на Скрината. Но нали изчисленията ми са у него. Дори и Анка да е загинала... Отде знам, че е загинала? Никой не потвърди предположението ми.

Колко въпроси, колко съмнения?

В събота трябваше да се срещна с Ева. Половин година не съм я виждал.

Мисля за всичко друго само не за това, което трябва да си припомня.

„ЗАБЕЛЯЗАХ, ЧЕ ИМА ИЗМЕНЕНИЕ ВЪВ ФАЗАТА. ВЕРОЯТНО В РЕЗУЛТАТ НА УВЕЛИЧАВАНЕТО НА ЕН-ЛАМДА СВЕТИНАТА В КОНТРОЛНОТО ПРОЗОРЧЕ СТАВАШЕ ВСЕ ПО-ЯРКА. ПО-НАТАТЪК НЕ СИ СПОМНЯМ.“

„ОПИТА ЛИ СЕ НЕЩО ДА ПРОМЕНИШ?“

„МАЙ ЧЕ ДА. НО НЕ ПОМНЯ КАКВО. ЗАПИСКИТЕ МИ НАЛИ СА У ВАС?“

„ЗАПИСКИТЕ ЗАГИНАХА. ОСВЕН ТОВА НЕ МОЖЕМ ДА НАМЕРИМ БЕЛЕЖНИКА ТИ.“

Бележникът... Наистина... В четвъртък вечер ми хрумна мисълта за трансформацията. Съставната тета можеше да получава и отрицателно значение. Казах го на Анка и това силно я развълнува. Може би затова се е опитала да увеличи мощността на ен-лямбда.

Може тя да е взела бележника ми... Не. Май аз го взех. Сложих го във вътрешния джоб на сакото.

„БЕЛЕЖНИКЪТ БЕШЕ У МЕН.“

„НЯМАШ ЛИ ФОТОКОПИЕ?“

„НЕ. КАКВО Е СТАНАЛО С НЕГО?“

„ИЗГОРЯ.“

Значи нямат моите изчисления. И Скрината нищо не знае за изменението на знака на съставната тета. Сега разбирам защо толкова ми е нужна моята помощ. Казва, че бележникът изгорял. Кой ли го е изгорил?

Глупак, всичко е ясно. Изгорял е при експлозията! Избухнал е пожар. Може да се е образувало нещо като огнено кълбо. Ако радиоактивният разпад вместо да се забавя, наистина се ускорява... Може би дори много по-голям процент маса на покой, отколкото смятахме досега, преминава в енергия... Трябва да се направят изчисления...

Ирония на съдбата: търсехме начин да обезвредим смъртоносните свойства на ядрената енергия, а открихме начин да правим още по-мощни бомби. Колко лесно „ангелът на мира“ може да се превърне в „демон на смъртта“. Достатъчно е да се измени фазата...

„ПОТВЪРДИ СЕ ХИПОТЕЗАТА НА СКАЛСКИ ЛИ?“

„ДА.“

Значи точно така е станало...

Май пак бях загубил съзнание. Явно положението ми е лошо. Но защо тогава ме измъчват? Защо не почакаат, докато поне малко се оправя. А дали ще се оправя? Какво собствено знам за състоянието си. Нищо не ме боли, но и нищо не чувствавам.

Впрочем не е трудно да си представя как изглеждам, щом бележникът ми е изгорял...

„СКРИНА, КАЖИ МИ ИСТИНАТА КАКВО МИ Е? ВЪОБЩЕ ИМА ЛИ ИЗГЛЕДИ ДА ОЖИВЕЯ?“

Не отговарят...

„НЕ КРИЙТЕ НИЩО!“

„ТИ ПОСТРАДА ЛОШО. НЕ УСПЯХМЕ ДА СПАСИМ ТЯЛОТО. НО АКО СЕ СЪГЛАСИШ ДА ЗАМРАЗИМ МОЗЪКА ТИ, ИМА ШАНСОВЕ.“

Какво дрънка Скрина? Да замрази? Мен ли?

Явно състоянието ми е безнадеждно. Разчитат, че в бъдеще, когато медицината открие начин, ще могат да ме спасят... Не, не е така. Той спомена само за мозъка. Защо искат да запазят само мозъка ми? Никога няма да се съглася...

Няма да се съглася ли? След сто или хиляда години друго тяло. Все едно изкуствено или естествено... Примамливо...

А може това вече да е станало. Може би аз съм само мозък... Без очи, без уши, без ръце...

Дясната ръка, лявата ръка. Това е само плод на въображението ми. Само колебания на биотоковете, които възникват при всяка мисъл в съответните двигателни центрове на мозъка, управляващи дясната или лявата ръка, и сигнализират, че мисля, че съществувам. Страшно!

„САМО МОЗЪКА ЛИ?“

„ДА.“

Какво да правя? Да се заловя ли като давещия се за последната сламка на спасението с надеждата, че тя ще ме удържи на повърхността...

Честно казано, все ми е едно... Не. Не ми е все едно. Не заради самия живот, а за да видя бъдещето, готов съм да се възползувам от тази единствена възможност.

„СКРИНА, КАЖИ КАКВО МИСЛИШ? НЕ Е ЛИ ПО-ДОБРЕ ДА ПРЕКЪСНЕМ ОПИТИТЕ?“

„НЯМАМЕ ПРАВО ДА ПРЕКЪСВАМЕ ОПИТИТЕ. МОЖЕШ ЛИ ДА ГАРАНТИРАШ, ЧЕ ПРОТИВНИКЪТ НЯМА ДА СЕ ОСМЕЛИ. ТРЯБВА ОТНОВО ДА ОПИТАМЕ. НЯМАМЕ ДРУГ ИЗБОР. А ВРЕМЕТО ТЕЧЕ!“

„НО АЗ НИЩО НЕ СИ СПОМНЯМ.“

„ПРОФЕСОР ГАЛ ПРЕДЛАГА ДА ИЗПОЛЗУВАМЕ ХИПНОЗА. ТОГАВА ЩЕ МОЖЕМ ДА ПРОНИКНЕМ В ПОДСЪЗНАНИЕТО ТИ.“

„ТОВА Е НЕВЪЗМОЖНО. НАЛИ ИМАТЕ САМО МОЗЪКА МИ?“



„ХИПНОТИЧНО СЪСТОЯНИЕ МОЖЕ ДА СЕ ПРЕДИЗВИКА СЪС СЪОТВЕТНА ИМПУЛСАЦИЯ. СЪГЛАСЕН ЛИ СИ?“

Какво да отговоря? Че не искам да поемам отговорността за онова, което е унищожено от пожара, и за онова, което продължава да съществува сега в клетките на моя изолиран от света мозък?

Изолиран ли? Нима това, което става сега, не показва, че здраво съм свързан с моя свят? Че само тоя свят ме свързва със света на бъдещето, който, вярвам, ще бъде по-щастлив, по-добър.

Пак ми се вие свят...

Нещо много често взех да губя съзнание... Нима те не го виждат?

Светкавици след светкавици.

„СЪГЛАСЕН ЛИ СИ ДА ЗАМРАЗИМ МОЗЪКА ТИ?“

„ДА. ЩЕ ОПИТАТЕ ЛИ СЪС СОНДИРАНЕТО НА ПОДСЪЗНАНИЕТО?“

„ЗА СЪЖАЛЕНИЕ НЯМАМЕ ВРЕМЕ. В МОЗЪКА ТИ ЗАПОЧНАХА НЕОБРАТИМИ ПРОЦЕСИ. НЕ СМЕ В СЪСТОЯНИЕ ДА ГИ ПРЕДОТВРАТИМ. СОНДИРАНЕТО НА ПОДСЪЗНАНИЕТО ЩЕ ТРАЕ НАЙ-МАЛКО ЧАС И НЯМА ДА МОЖЕМ ПОСЛЕ ДА ТЕ СПАСИМ. ИЗБИРАЙ.“

И тъй, кой свят да стане моят свят? Нима мога да се колебая? Нали цял живот съм мечтал за това. Самата природа и случаят ме освобождават от отговорността...

Освобождават... Ако Скрина успее да използва само разрушителните свойства на ефекта на изменението на фазата... Ако не използва всичките възможности... Има вероятност... Това следва от теорията...

Ако избягам от нашето време, не бих могъл без срам да гледам в очите онези, с които ще се срещна в бъдещето...

„СКРИНА, ИСКАМ, ДЛЪЖЕН СЪМ ДА СИ СПОМНЯ!“

„НАЛИ ЗНАЕШ, ЧЕ ПОСЛЕ ВЕЧЕ НЯМА ДА МОЖЕМ ДА ТЕ СПАСИМ.“

„ЗНАМ, НО ТОВА Е ПОСЛЕДНИЯТ ШАНС.“

... Аз съм в лабораторията, а в дъното, вдясно, край контролното прозорче, стои Анка. Тя ме гледа с тревога.

„ПОГЛЕДНИ КОНТРОЛНОТО ТАБЛО — сигнализира Скрина, — ПРЕДАВАЙ ПОКАЗАНИЯТА НА УРЕДИТЕ.“

Чета бавно и ръцете ми автоматично предават сигналите. Дълги редове с цифри.

„ИЗВАДИ ТЕФТЕРЧЕТО СИ. ТО Е В ДЖОБА НА САКОТО ТИ — сигнализира Скрината. — ЕТО ВЕЧЕ Е В РЪЦЕТЕ ТИ. ОТВОРИ ГО И ПРЕДАЙ ДАННИТЕ.“

Действително виждам пред очите си белите листове на тефтерчето. Листове, изпълнени с формули и цифри. Ето тук Анка постави въпросителна. Права е била. Именно оттук е започнало. Ключовият ефект на фазовата съставна тета.

Предавам знак след знак, цифра след цифра...

Фазата се измества. Ядреният резонанс. Резонанс, изменящ вътрешната структура на материята...

Нима наистина тези черни букви и цифри могат да имат толкова голямо значение за бъдещия свят?...

Публикувано във вестник „Орбита“, броеве 31,32/1970 г.

# ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

**МОЯТА БИБЛИОТЕКА**



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.